

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.1.53](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.1.53)

УДК 336.7

М. М. Дученко,
к. е. н., доцент, доцент Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Т. В. Павленко,
к. е. н., доцент Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІЗИНГОВОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

М. М. Duchenko
Ph.D. in Economics, Associate Professor
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
T. V. Pavlenko
Ph.D. in Economics, Associate Professor
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

LEASING IN UKRAINE: STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Розвиток малого та середнього бізнесу (МСБ) в окремій країні є ознакою рівня економічного розвитку її суспільства, бо тут створюються робочі місця, розвивається конкурентне середовище, що стабілізує економіку, формується середній клас, а як наслідок зростає добробут та рівень життя населення. Малий бізнес має велику потребу у різних видах фінансування і цей попит залишається незадоволеним. В цьому аспекті значний внесок у доступ МСБ до фінансування можуть зіграти активізація розвитку лізингової галузі як альтернатива банківському кредитуванню. На сьогоднішній день лізинг у розвинених країнах, зокрема у США є основним механізмом, через який реалізуються інвестиції, тоді як для України лізинг є новим, проте перспективним інструментом оновлення і розширення матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання. Метою дослідження є аналіз ситуації на ринку лізингових послуг в Україні, виявлення перешкод, що заважають розвитку даної складової фінансового сектору та дослідження можливих напрямів його зростання в цілому. Стаття містить короткий опис історії створення та становлення лізингової галузі в Україні, динаміку ринку послуг фінансового лізингу за 2012-2017 роки, вплив кризи, аналіз стану розвитку галузі станом на 2018 рік, порівняння умов лізингу із банківським фінансуванням бізнесу. На нашу думку, лізинг має значний потенціал щодо свого розвитку в Україні, оскільки має певні переваги в порівнянні із банківським кредитуванням. Значна частина роботи присвячена обмеженням та факторам, що стримують розвиток цього важливого для економіки сектору та пошуку шляхів їх подолання. Одночасно розглядаються і потенційні можливості щодо розвитку в контексті міжнародного досвіду роботи лізингових компаній. В заключній частині статті сформульовані рекомендації для України щодо використання потенційних можливостей розвитку галузі та забезпечення стійкого

зростання ринку фінансового лізингу. Зокрема, це пошук нових джерел фінансування лізингових компаній, проникнення лізингу в нові сегменти економіки такі як ІТ, медицині, дорожнє будівництво, міський транспорті, утилізація відходів та інші, запровадження вендорного фінансування, оновлення нормативно-правової бази підвищення рівня обізнаності споживачів та державних посадових осіб щодо лізингу як інструмента доступу до фінансування бізнесу, робота з міжнародними фінансовими групами щодо популяризації українського лізингового ринку з метою зацікавити їх інвестувати в лізингову галузь України.

Small and medium business in a particular country is an indication of economic development of society because it created jobs, developed competitive environment, stabilized the economy, emerged middle class, and consequently increased the welfare and standard of living. Small business has great need for various types of financing and that demand remains unsatisfied. In this aspect, the active contribution of the development of the leasing industry as an alternative to bank lending can play a significant role in the access of SMEs to financing. Today, leasing in developed countries, in particular in the United States, is the main mechanism through which investments are realized, while for Ukraine, leasing is a new but promising tool for updating and expanding the material and technical base of the business entity. The study analyzes the situation on the Ukrainian leasing market, identifies obstacles to the development of this part of the financial sector and examines possible directions for its growth in general. The article contains a brief description of the history of creation and formation of the leasing industry in Ukraine, the dynamics of the financial leasing services market for 2012-2017, the impact of the crisis, the analysis of the state of the industry by 2018, comparing the conditions of leasing with banking business financing. In our opinion, leasing has a significant potential for development in Ukraine because it has some advantages over bank lending. Much of the paper is devoted to constraints and factors that hamper the development of this important sector for the economy and find ways to overcome it. At the same time, potential development opportunities in the context of international experience of leasing companies are also considered. The final part of the article formulated recommendations for Ukraine regarding the use of potential opportunities for industry development and ensuring a sustainable growth of the financial leasing market. In particular, it is a search for new sources of financing of leasing companies, spreading to new segments of the economy, such as IT, medicine, road construction, urban transport, waste management, etc., the introduction of vendor financing, the updating of the regulatory framework for raising awareness of consumers and public servants about leasing as an instrument for accessing business financing, working with international financial groups to promote Ukrainian leasing market in order to interest them in investing in the leasing industry of Ukraine.

Ключові слова: лізинг; фінансовий лізинг; малий та середній бізнес; лізингодавець; лізингоотримувач; лізинговий портфель; лізинговий договір; підприємництво; бізнес.

Key words: leasing; financial leasing; small and medium enterprises (SMEs); lessor; lessee; leasing portfolio; lease agreement; entrepreneurship; business.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Малий та середній бізнес має велику потребу у різних видах фінансування і цей попит залишається незадоволеним. Німецька консультативна група оцінила недостатність фінансування цього сектору української економіки у 9,3 млрд. євро. Хоча ринок кредитування поступово зростає, напрямок цього зростання не відповідає потребам підприємців. Спостерігається зростання обсягів короткострокових кредитів, а пропозиція «довгих» грошей дуже обмежена. Протягом останніх двох років пропозиція інвестиційних кредитів фактично залишається "замороженою". Питома вага довгострокових кредитів, наданих банками МСБ не перевищує 12% [1].

В цьому аспекті значний внесок у доступ МСБ до фінансування можуть зіграти активізація розвитку лізингової галузі як альтернатива банківському кредитуванню. На сьогоднішній день лізинг у розвинених країнах, зокрема у США є основним механізмом, через який реалізуються інвестиції, тоді як для України лізинг є новим, проте перспективним інструментом оновлення і розширення матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями щодо різних аспектів лізингу займалися ряд вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема В. Базилевич, О. Градова, П. Крїм, Н. Ментух, Л. Ющишиної та інших.

Сутність лізингу як одного із видів нетрадиційних банківських послуг, його перспективи розвитку в Україні розглянуто у працях О. Гонти, А.Жаворонка [2], Я. Онищука [3]. Юридичні аспекти лізингової діяльності досліджували Беліков О. [4], Грищенко О. [5]. Смірнова О. [6] аналізувала розвиток лізингового бізнесу в Україні та можливості застосування іноземного досвіду. Н. Мужук [7] досліджувала економічний механізм лізингових відносин в інвестиційній діяльності.

Проте питання перешкод, перспектив та можливостей розвитку цієї галузі досліджені недостатньо.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження – проаналізувати ситуацію на ринку лізингових послуг в Україні, виявити перешкоди, що заважають розвитку даної складової фінансового сектору та дослідити можливі напрями його зростання в цілому.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Розвиток малого та середнього бізнесу в окремій країні є ознакою рівня економічного розвитку її суспільства, бо тут створюються робочі місця, розвивається конкурентне середовище, що стабілізує економіку, формується середній клас, а як наслідок зростає добробут та рівень життя населення. Згідно даних Державної служби статистики [1] на початок 2018 року в Україні всього нараховувалось 1,8 мільйона суб'єктів господарювання, в тому числі 0,338 мільйона підприємств і 1,47 мільйона фізичних осіб-підприємців. 99,1% з них відносяться до середнього, малого та мікро бізнесу (як у вигляді юридичних так і фізичних осіб) [1]. Приблизно схожа ситуація і розвинутих країнах світу. Так, у США, Японії, Великій Британії, Німеччині, Італії, Франції цей показник становить близько 95%.

При цьому, у країнах Європейського Союзу суб'єкти малого підприємництва створюють до 70% реалізованої продукції, в той час як в Україні такий показник за результатами 2017 року склав лише 7,3% [1].

Однією з головних причин низького вкладу малого бізнесу в економіку можна вважати те, що за видами економічної діяльності він розподілений нерівномірно. Так, у сфері торгівлі та послуг працюють 64,7% суб'єктів малого і середнього підприємництва, а у сфері промисловості лише - 13 %, сільського господарства - 13,1%, будівництва - 9,2% (розраховано на основі даних [1]).

Таку структуру малого підприємництва легко пояснити. Започаткування бізнесу у сфері промисловості, сільського господарства або будівництва, на відміну від послуг та торгівлі, потребує значних капіталовкладень на придбання обладнання, техніки та інших засобів виробництва. В Концепції загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014-2024 роки виділені причини, що заважають розвитку малого бізнесу. Серед них першим пунктом зазначено нестачу внутрішніх фінансових ресурсів, складність доступу до зовнішніх джерел фінансування та залучення інвестицій.

Після кризи 2008-2009 доступ малого та середнього бізнесу до банківського кредитування різко скоротився через падіння економіки і відповідне погіршення фінансового стану МСБ та накопичення банками проблемних кредитів. Криза 2014-2015 років, спричинена військовою агресією та проблемами у банківському секторі ще більше погіршила ситуацію. На разі, банки поступово відновлюють кредитування МСБ, але висувають жорсткіші вимоги насамперед до фінансового стану МСБ та застави, менше надають кредитів на розвиток бізнесу МСБ та частіше відмовляють потенційним позичальникам – суб'єктам МСБ. З точки зору банків складно оцінити рівень ризиків малого бізнесу, а тому вони вважають його занадто високим внаслідок невеликих масштабів, низького рівня диверсифікації, обмеженості фінансових резервів. Як один із елементів зниження ризиків свого кредитування банки висувають дуже жорсткі вимоги до фінансової звітності своїх клієнтів, що є складним не тільки для малого бізнесу, а і для великих компаній. Не дивлячись на деяке покращення, банки все ще більше зосереджені на великих корпоративних клієнтах і фізичних особах.

Малий бізнес має велику потребу у різних видах фінансування і цей попит залишається незадоволеним. Німецька консультативна група оцінила недостатність фінансування цього сектору української економіки у 9,3 млрд. євро. Хоча ринок кредитування поступово зростає, напрямок цього зростання не відповідає потребам підприємців. Спостерігається зростання обсягів короткострокових кредитів, а пропозиція «довгих» грошей дуже обмежена. Протягом останніх двох років пропозиція інвестиційних кредитів фактично залишається "замороженою". Питома вага довгострокових кредитів, наданих банками МСБ не перевищує 12% [1].

В цьому аспекті значний внесок у доступ МСБ до фінансування може зіграти активізація розвитку лізингової галузі як альтернативи банківському кредитуванню.

До 1997 року слова «лізинг» офіційно не існувало в Україні, хоча лізингові компанії почали створюватись з 1994 року. Незважаючи на прийняття у 1997 році Закону «Про лізинг», ринок зростав

повільно. У 2000 році загальна частка лізингових активів у ВВП становила найнижчий показник у Європі 1%. У 2003 році Закон «Про фінансовий лізинг» [8] замінив попередній закон. До цього часу за даними Держкомстату в Україні було зареєстровано близько 60 лізингових компаній. Більшість лізингових компаній створювались банківськими структурами з метою оптимізації управління майном неплатоспроможних позичальників. У 1997 році Кабінет Міністрів України створив спеціальний лізинговий фонд, який пізніше трансформували у державну лізингову компанію «Украгролізинг». Для сільського господарства та транспорту було створено ще дві державні компанії «Украгромашінвест» та «Укртранслізинг». Через них держава виділяла фінансову підтримку вітчизняної техніки, що стимулювало виробників, але не сприяло становленню лізингу як форми бізнесу. Ці компанії не тільки не стали успішними, а навпаки, вбивали конкуренцію і негативно спливали на формування цін в галузі [9].

Зростання обсягів лізингу відбувалося наприкінці 1990-х – початку 2000-х років, і до 2006 року було вже 65 лізингових компаній з портфелями на суму 3,6 млрд грн. Як і для інших частин фінансового сектору, фінансова криза 2008–2009-х років спричинила серйозні проблеми для лізингу [10, с.10] Після незначного відновлення 2010 та 2011 років, конфлікт в Україні 2014 року та девальвація гривні фактично зупинили розвиток ринку лізингу. Лізингові портфелі скоротились у 2,5 рази з 67,8 млрд грн станом на 31 грудня 2013 року до 22,8 млрд грн на 31 грудня 2017 року. Якість діючого лізингового портфелю також була незадовільною і потребувала реструктуризації значної його частини. Значно скоротилось і створення нового бізнесу. У 2017 році було заключено лише 7752 договори на суму 13 млрд грн на відміну від 11000 договорів на суму 31,5 млрд грн у 2013.

Після 2013 року частина лізингових компаній пішли з ринку, а ті, що залишаються, в більшості є компаніями від банківських структур або дочірніми від іноземних компаній. Зокрема перестали діяти такі компанії як ING Lease, SG Equipment Leasing, UniCredit Leasing, Українська лізингова компанія (BNP Paribas Leasing Solutions).

На початок 2018 року сума діючих договорів фінансового лізингу всіх типів становила 41,1 млрд грн.

Як бачимо з наведеної нижче таблиці 1, за вартістю нових договорів обсяги ринку 2017 року не досягли навіть половини рівня показника докризового 2013 року.

Таблиця 1.
Динаміка ринку послуг фінансового лізингу за 2012-2017 роки

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Кількість нових договорів	10832	11083	8966	4119	9160	7752
Новий бізнес (вартість), млрд грн.	14,7	31,5	7,4	6,2	9,8	13,0

Розраховано за даними [11;12]

Згідно сьогоденного діючого законодавства послуги фінансового лізингу можуть надавати банки та інші небанківські установи, внесені до реєстру фінансових установ, який веде Нацкомфінпслуг. Лізингова діяльність банків здійснюється на підставі ліцензії Національного банку України. До 2017 року не було ліцензійних вимог для небанківських установ, що надають послуги фінансового лізингу в Україні. 6 грудня 2016 року Кабінет Міністрів України затвердив нові ліцензійні вимоги, відповідно до яких лізингодавці зобов'язані отримувати ліцензію на надання послуг з фінансового лізингу. Оперативний лізинг поки що не ліцензується.

Станом на початок 2018 року зареєстровано 551 установу, що мають дозвіл на здійснення фінансового лізингу (280 фінансових компаній, 88 банків та 183 юридичні особи, що не є фінансовими установами) [за даними 13,12]. Проте, більшість з цих компаній лізингову діяльність не проводять взагалі.

На нашу думку, лізинг має значний потенціал щодо свого розвитку в Україні, оскільки має певні переваги в порівнянні із банківським кредитуванням. Так, протягом усього терміну дії лізингового договору право власності на предмет лізингу залишається у лізингодавця і переходить до клієнта лише після повної виплати. Це значно знижує ризики таких операцій в порівнянні з банківськими продуктами.

На українському ринку переважно надаються послуги фінансового лізингу. Це пояснюється низьким рівнем матеріально-технічної бази українських виробників. Тому на даному етапі вони зацікавлені отримати майно у власність для подальшого використання. Оперативний лізинг в Україні пропонується здебільшого корпоративним клієнтам для задоволення потреб у володінні легковими автомобілями. Він не підлягає ліцензуванню, спеціальному регулюванню, не має спеціалізованої звітності, тому важко визначити обсяг його послуг.

Лізингодавець є власником предмета лізингу протягом усього строку дії договору лізингу. Право власності робить лізинг діяльністю з низьким рівнем ризику порівняно з іншими фінансовими продуктами. Це захищає лізингодавця, дає можливість не висувати жорстких вимог щодо застави або гарантії, і у багатьох випадках для суб'єктів МСБ це збільшує можливість отримання необхідного фінансування. Лізингові компанії також застосовують м'якші штрафні санкції у випадку прострочення платежів. Аналіз практики роботи лізингових компаній показує, що на відміну від банківських кредитів, зупинені договори в подальшому можуть бути поновлені, і лізингоотримувач все ж таки викупає необхідне йому майно.

Одночасно, у випадку повного невиконання клієнтом свого договору лізингодавець може швидко та прозоро повернути майно, а потім повторно передати у лізинг або продати. Що стосується інших умов надання фінансування, таких як процентні ставки та авансові платежі, то реальна ситуація із лізингом суттєво не відрізняється від банківського кредиту. Авансові платежі на рівні 20-25%, процентні ставки 25-30% річних. А от що стосується термінів дії договору, то більшість укладається на термін 2-5 років, а в окремих державних компаніях до 10 років. Що стосується банківського сектору, то на сьогодні отримати довгостроковий кредит до 5 і більше років суб'єкту підприємницької діяльності майже неможливо.

Основними користувачами лізингових послуг є юридичні особи (90%), і лише 10% – це фізичні особи. Біля 70% активних клієнтів лізингу – це малий та середній бізнес. Станом на кінець 2017 року найбільшими клієнтами лізингу, були представники транспортної галузі та сільського господарства. Обсяг діючих договорів в цих галузях склав 7,22 млрд грн та 5,50 млрд грн відповідно. Також на суму біля 10 млрд грн отримали лізингових послуг галузі будівництва та промислового обладнання. Найбільш розвинутою частиною українського ринку лізингу є лізинг легкових автомобілів. Це обумовлено там, що автомобіль є високоліквідним активом, який можна легко повернути і знову продати. Лідерами є компанії «ОТП Лізинг» (1615 автомобілів), «УЛФ Фінанс» (1249) та «Порше Лізинг Україна» (1117) [11] В сільському господарстві протягом 2017 року договори уклалися на трактори (50%), комбайни (25%) та обладнання для культивування (25%) за даними українського клубу аграрного бізнесу (УКАБ). Лідером у цій сфері є компанія «ОТП Лізинг».

Таблиця 2.

Структура лізингового портфелю України в розрізі галузей економіки станом на 31.12.2017

Транспорт	Сільське господарство	Інші
32%	24%	44%

За даними [12]

Міжнародний досвід говорить про те, що ринок лізингу значно ширший у сферах галузевого використання. У США, де ринок лізингу найбільший у світі (330 млрд доларів у 2017 році) переважають ІТ та офісне обладнання 31%, транспорт 26%, сільське господарство 10%, будівництво 9%, промислове обладнання 5%, медицина 4%. У Японії ІТ, телекомунікаційне та офісне обладнання становлять 41%, медичне обладнання 5%, а транспорт лише 14% [11].

В країнах ЄС найбільшого розвитку ринки лізингу досягли в Німеччині, Британії та Польщі. У цих країнах лізинг використовується частіше за традиційне банківське кредитування. При цьому 48% підприємств малого бізнесу є користувачами лізингових послуг [14].

В цьому аспекті важливо дослідити фактори що стримують розвиток ринку лізингу в Україні. В результатах опитування, проведеного проектом USAID «Трансформація фінансового сектору» (Проект FST) у лютому–квітні 2018 року [10], для українських лізингових компаній найбільшою проблемою є недостатність фінансових ресурсів. В Україні не вистачає великих мереж міжнародних банків та лізингових компаній. А ті компанії, що є частиною банківських груп, і теоретично могли б мати необмежене фінансування від материнської банківської структури, повинні дотримуватись вимог НБУ, що обмежує фінансування до 25% статутного капіталу компанії в структурі компанії, що належать до тієї самої групи.

Ще одним обмеженням для розвитку лізингу є відсутність внутрішніх ринків капіталу як дуже поширеного джерела отримання фінансування у місцевій валюті. Ресурси, які можна інвестувати фінансовим установам у ринки капіталу, обмежено системою державного регулювання (обмеження щодо ризиковості інвестицій), що також має негативний вплив на зростання ринків капіталу.

Характерним для Українського бізнесу стримуючим фактором розвитку не тільки в лізинговій галузі є криза та корупція. Як стверджують самі лізингові компанії їх бізнес надійний та безпечний. Так компанії AVIS-Україна декларує частку NPL (непрацюючі кредити) становить 0,2%, а «ОТП Лізинг» - 0%. Однак іноді створюються штучні проблеми з вилученням дорогого обладнання (наприклад, перешкоди в доступі на територію, обладнання розукомплектується, тощо), що призводить до судових позовів, в яких лізингодавці мають невеликі шанси на перемогу через високу корумпованість судів.

Ще одним стримуючим фактором для розвитку ринку лізингу в Україні є недостатня обізнаність у лізингу як інструменту фінансування з боку МСП і державних службовців, відсутнє розуміння, що це інноваційний спосіб придбання обладнання, яке є ключовим елементом бізнесу, завдяки гнучкій схемі фінансування. Підтвердженням цього можуть стати пошукові запити Google, в Україні частота запитів слова «лізинг» (як українською, так і російською мовами) близька до 0. Брак загальних знань про лізинг та існуючих на ринку лізингодавців породив «фейкові» компанії та шахрайські схеми для фізичних осіб, особливо в автомобільному секторі.

Основними способами передачі активу у лізинг компаніям є передача через споживачів і через вендорів. В першому випадку безпосередній контакт відбувається на рівні лізингоодержувача та лізингодавця. На сьогодні це основна схема роботи в Україні.

У способі через вендорів потенційний клієнт звертається до виробника або дилера активу й отримує доступ до лізингу через нього. Іншими словами, в такому варіанті клієнт має доступ до лізингу в точці продажу активу (а не в точці фінансування).

Згідно зі звітом, підготовленим для Leaseurope у 2015 році компанією «Oxford Economics», найпопулярнішим варіантом лізингу в Європі є схема через вендорів. У Німеччині та Нідерландах близько 90% компаній укладають лізингові угоди через вендорів [15]. Вендорні програми відіграють значну роль у підтримці великих обсягів дрібних угод, як IT та офісне обладнання.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Лізинг має високий потенціал у сфері фінансування малого та середнього бізнесу. Однак в Україні він використовується недостатньо. Для досягнення значного зростання лізингової галузі доцільно спрямувати зусилля на наступне.

1. Пошук нових джерел фінансування лізингових компаній, оскільки в Україні майже немає внутрішніх ринків капіталу, а отримання фінансових ресурсів через короткострокові та дорогі банківські кредити є малоефективним. Позитивними буде робота з міжнародними організаціями та фінансовими компаніями.

2. В Україні лізинговий бізнес сконцентрований у транспортному та сільськогосподарському секторах. Одночасно, велика потреба в таких послугах існує в сфері IT, медицині, дорожньому будівництві, міському транспорті, утилізації відходів та інших галузях. Є очевидний потенціал для проникнення лізингу в нові сегменти економіки завдяки ринковому попиту.

3. Доцільно перейняти досвід європейських країн та активно впроваджувати вендорне фінансування. Це збільшить обсяги реалізації продукції та полегшить підприємствам МСБ отримання необхідного обладнання. Вендорне фінансування має суттєвий потенціал як стратегія для розвитку лізингової галузі в Україні.

4. Необхідно оновити нормативно-правову базу лізингу, оскільки останні зміни до законодавства вносились у 2004 році. Новий закон повинен містити норми, що посилюють захист прав як лізингодавців, так і лізингодержувачів, а також для приведення лізингової діяльності в Україні у відповідність до міжнародної практики.

5. Пріоритетом галузі повинна стати кампанія щодо підвищення рівня обізнаності споживачів та державних службовців щодо лізингу як інструмента доступу до фінансування бізнесу, зокрема малого та середнього. Це може бути реалізоване у вигляді навчальних програм та інформаційно-освітніх заходів для МСП та представників органів влади, навчання для фахівців галузі; обмін досвідом і проведення конференцій. Для реалізації цієї мети має бути розроблена чітка стратегія та довгостроковий план.

6. Проводити роботу з міжнародними фінансовими групами щодо популяризації українського лізингового ринку з метою зацікавити їх у інвестуванні в лізингову галузь України.

Подальшого дослідження потребують особливості надання лізингових послуг в інших сегментах економіки, таких як IT та медицині.

Список літератури.

1. Офіційний сайт Державної служби статистики URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 12.01.2019)

2. Гонта О.І., Жаворонок А.В. Лізинг як один із видів нетрадиційних банківських послуг: сучасний стан та перспективи розвитку, Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Економіка". Вип. 24. 2013. С. 205-210.

3. Онищук Я. В. Розвиток лізингу в Україні, Фінанси України. 2005. №7. С.106-114.

4. Беліков О. Лізинг і його правове регулювання у вітчизняному законодавстві. Юридичний журнал. 2008. №5 (71). С.103-108.

5. Грищенко О. Фінансовий лізинг: історія, сучасність та перспективи розвитку. Юридичний журнал. 2006. № 3. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2192> (дата звернення 10.10.2018)

6. Смірнова О. Розвиток лізингового бізнесу в Україні: сучасний стан та можливості застосування іноземного досвіду. Фінанси, облік і аудит. 2014. Вип. 1 (23). С. 128-140.

7. Мужук Н.І. Формування економічного механізму лізингових відносин в інвестиційній діяльності: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.02.03. К., 2002. 17с.

8. Закон України «Про фінансовий лізинг» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 15.12.2018)

9. Ноель М., Кантур З., Пригожина А., Рутледж С. Розвиток небанківських фінансових установ в Україні: Стратегія реформування політики та плану дій, Робочий документ Світового банку №81, 2006, URL: <http://siteresources.worldbank.org/INTUKRAINEINUKRAINIAN/147271-1090234722397/20992422/NonbankFinancialInstitutionsUkr.pdf> (дата звернення 15.01.2019)

10. А. Краковська, І. Вишневецький, Н. Педос Лізингова галузь в Україні: тенденції та рекомендації для зростання, Проект USAID «Трансформація фінансового сектору», 2018, 36 с.

11. Українське об'єднання лізингодавців URL: <http://uul.com.ua/> (дата звернення 15.01.2019)

12. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) URL: <https://www.nfp.gov.ua/> (дата звернення 15.01.2019)

13. Національний банк України URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення 18.01.2019)

14. Європейська комісія, Дослідження щодо питань доступу до фінансування, 2016 рік URL: http://ec.europa.eu/growth/content/survey-access-finance-enterprises-safe-was-published-today_en (дата звернення 18.01.2019)

15. Офіційний сайт Європейської федерації асоціацій лізингових компаній URL: <http://www.leaseurope.org/> (дата звернення 18.01.2019)

References.

1. The official site of State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 12 January 2019)

2. Gonta, O.I. and Zhavoronok, A.V. (2013), "Leasing as a type of nontraditional banking services: current state and prospects of development", Naukovi zapiski Natsionalnogo universitetu "Ostrozka akademiya", seriya "Ekonomika", vol. 24, pp. 205—210.

3. Onyschuk Ya. V. (2005) "Leasing development in Ukraine", Finansy Ukrainy. №7. pp.106-114.

4. Bielikov O. (2008) "Leasing and its legal regulation in the domestic legislation". Yurydychnyj zhurnal. №5 (71). pp.103-108.

5. Hryshenko O. (2006) "Financial Leasing: History, Present and Future Development". Yurydychnyj zhurnal. № 3. available at: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2192> (Accessed 10 October 2018)

6. Smirnova, O. (2014), "The development of the leasing business in Ukraine: Current State and the possibility of foreign experience", Finansi, oblik i audit, vol. 1 (23), pp. 128—140.

7. Muzhuk N.I. (2009) "Formation of economic mechanism of leasing relations in investment activity": Ph.D. Thesis: Organization of management, planning and regulation of the economy. Kyiv, Ukraine .

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), The Law of Ukraine Закон України "About financial leasing" available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80> (Accessed 15 December 2018)

9. Noel' M., Kantur Z. Pryhozhyna A., Rutledzh S. (2006) "Development of Non-Bank Financial Institutions in Ukraine: Policy Reform Strategy and Action Plan", Working Paper of the World Bank №81, available at: <http://siteresources.worldbank.org/INTUKRAINE/INTUKRAINEINUKRAINIAN/147271-1090234722397/20992422/NonbankFinancialInstitutionsUkr.pdf> (Accessed 15 January 2019)

10. A. Krakovs'ka, I. Vyshnevs'kyj, N. Pedos (2018) "Leasing industry in Ukraine: trends and recommendations for growth", USAID Project "Transformation of the Financial Sector".

11. The official site of Ukrainian Union of Lessors, available at: <http://uul.com.ua/> (Accessed 15 January 2019)

12. The official site of National Commission, which carries out state regulation in the field of financial services markets, available at: <https://www.nfp.gov.ua/> (Accessed 15 January 2019)

13. The official site of National Bank of Ukraine, available at: <https://bank.gov.ua> (Accessed 18 January 2019)

14. The official site of European Commission, The "Survey on the access to finance of enterprises" (2016), available at: http://ec.europa.eu/growth/content/survey-access-finance-enterprises-safe-was-published-today_en (Accessed 18 January 2019)

15. The official site of the European Federation of Leasing Company Associations, available at: <http://www.leaseurope.org/> (Accessed 18 January 2019)

Стаття надійшла до редакції 20.01.2019 р.